

W kręgu starożytnych dramatów. Informacje wstępne o tragedii greckiej

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- zna pojęcia: tragedia antyczna, chór, eksodos, epeisodion, parodos, prolog, stasimon,
- wymienia głównych twórców tragedii greckich,
- zna elementy kompozycyjne starożytnego dramatu,
- zna zasadę trzech jedności.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- sporządzić notatkę z wykładu,
- dokonać selekcji informacji,
- aktywnie słuchać,
- swobodnie posługiwać się terminologią związaną z antycznym dramatem.

2. Metoda i forma pracy

Podająca, wykład, aktywne słuchanie.

3. Środki dydaktyczne

Materiały przygotowane przez nauczyciela.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Nauczyciel zapisuje na tablicy temat lekcji. Prosi o przygotowanie kartek do notowania w trakcie wykładu.

b) Faza realizacyjna

Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę greckiego dramatu, wygłaszając na ten temat wykład. Może go zilustrować fotografiami, foliogramami. W wykładzie powinny się pojawić takie punkty, jak:

1. Geneza tragedii greckiej:

- Genezy dramatu należy upatrywać w święcie organizowanym ku czci Dionizosa, tzw. Małe i Wielkie Dionizje.
- Święta te składały się z różnych kultów i obrzędów ludowych, pieśni dionizyjskich (tzw. dytyrambów) śpiewanych przez chór i tańców wieśniaków.
- Stopniowo dytyramby przekształciły się w utwory sceniczne, dając tym samym początek tragedii.
- Aktorami mogli być jedynie mężczyźni, przyjmujący symboliczne maski oddające status społeczny, charakter, płeć bohaterów.

2. Wielka trójca tragików greckich:

Ajschylos – twórca kilkudziesięciu tragedii:

- wprowadził na scenę drugiego aktora,
- główną częścią tragedii uczynił dialog, ograniczając tym samym rolę chóru,
- wprowadził dekorację i rekwizyty, przez co jego przedstawienia były niezwykle wystawne, miały podniosły charakter,
- ogromną rolę w jego dziełach odgrywała muzyka i efekty akustyczne.

Sofokles – autor ponad stu tragedii:

- rozbudował akcję dramatu poprzez wprowadzenie trzeciego aktora,
- jako pierwszy zastosował dekoracje,
- ograniczył, preferowaną przez swego poprzednika, wystawność, nadając tragedii klasyczny kształt,
- Sofoklesowskie prologi posiadały uzasadnienie psychologiczne,
- główną rolę przypisał dialogom.

Eurypides – twórca 92 dramatów:

- jego tragedie są pełne niespodziewanych zwrotów akcji, oparte na przetworzonych mitach,

- wprowadził monologi, co łączyło się rozbudowanym psychologizmem postaci,
- tragiczne zakończenie zastąpił pomyślnym i pogodnym (często pojawiało się w nim jakieś bóstwo, którego zadaniem było rozwiązanie konfliktu),
- język jego sztuk był bliższy potocznemu i przez to łatwiejszy w odbiorze.

3. Definicja tragedii:

Tragedia to utwór dramatyczny przeznaczony do wystawiania na scenie. Akcja tragedii ukazywała starcie bohatera z fatum, które niweczy jego usiłowania i dążenia, gotując mu nieodwołalną zgubę; szczególnie nacechowanymi momentami jej przebiegu były perypetia i katastrofa. Los postaci tragicznej, każdym swoim czynem zbliżającej się do upadku, nacechowany monumentalnością i patosem miał wzbudzać i u widzów uczucia litości i trwogi, dając im szansę przeżycia katharsis (czyli oczyszczenia).

[*Słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław 1976, s. 466.]

3. Zasady kompozycyjne tragedii greckiej:

- **Chór** – tworzyła go stała liczba aktorów, czasami brał udział w akcji, a jego pieśni (komentujące wydarzenia) wypełniały czas między aktami.
- **Eksodos** – pieśń chóru śpiewana w momencie schodzenia chóru ze sceny.
- **Epeisodion** – partia tragedii greckiej pomiędzy dwiema pieśniami chóru lub innymi partiami lirycznymi, wypełniona dialogiem lub monologiem.

[*Mała encyklopedia kultury antycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1983, s. 267.]

- **Parodos** – pierwsza pieśń śpiewana przez chór wchodzący na scenę po zakończeniu prologu.

[*Mała encyklopedia kultury antycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1983, s.660.]

- **Prolog** – wstęp dramatu, scena, w której zapowiadana była tematyka przedstawienia.
- **Stasimon** – pieśń chóru śpiewana w trakcie jego przebywania na scenie.
- **Zasada trzech jedności: czasu, miejsca i akcji** – zakładała, iż czas wydarzeń

nie mógł przekraczać jednej doby, wydarzenia rozgrywały się w tym samym miejscu, zaś akcja ograniczona była do jednego wątku.

c) Faza podsumowująca

Po wykładzie nauczyciel daje uczniom kilka minut na uporządkowanie informacji. Kilku odczytuje swoje notatki. Prowadzący ocenia, ewentualnie uzupełnia.

5. Bibliografia

1. *Mała encyklopedia kultury antycznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1983.
2. Mrowcewicz K., *Przeszłość to dziś. Literatura, język, kultura*, Wydawnictwo STENTOR, Warszawa 2003.
3. *Słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Zakład Narodowy Ossolińskich, Wrocław 1976.

6. Załączniki

Zadanie domowe

Przeczytaj *Antygonę* Sofoklesa.

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

brak